

Franczel Richárd

Meghalt a király, éljen a pártelnök!

Az MSZP március 21-ei tisztújító kongresszusán Gyurcsány Ferenc felajánlotta távozását. Az MSZP tanult a 2004-es leckéből, most nem várták meg az európai parlamenti választás feltehetőleg nagyarányú kudarcát. A miniszterelnök – az MSZP-ben fokozódó belső és a közvélemény külső nyomására megtett – lépésével egyértelműen előremenekült, megakadályozva ezzel a szocialisták maradék támogatottságának elporladását, a pártelnöki székét ugyanakkor stabilizálta, mely hosszú távú politikai ambícióit igazolja. A következőkben Gyurcsány Ferenc és pártja szemszögéből elemezzük a történeteket, s rávilágítunk a következő hetek potenciális forgatókönyveire.

A miniszterelnök-váltás, mint a szocialista megújulás eszköze?

A miniszterelnök szombati bejelentése öt év után újabb fordulópontot hozott a szocialisták immáron hetedik éve tartó kormányzati periódusában. A lépés jól mutatja, hogy a szocialista kormányzat hatalmi politikája és vezetői rekrutációja innovatív módon is működhet. Medgyessy Péter esete után ismét képesek voltak váltani, tanulva a korábbi példából: nem akartak beleszaladni egy katasztrofális európai parlamenti választásba. A mostani helyzet több szempontból is különbözik a 2004-eshez képest. Egyfelől Medgyessy Péter nem rendelkezett erős pártbázissal, magának a pártnak sem volt tagja, és inkább csak passzív szemlélője volt saját leváltásának. Ezzel szemben Gyurcsány Ferenc, a párt (immáron megerősített) elnöke, maga kívánja levezényelni saját – feltehetően – ideiglenes távozását. Másfelől a 2004-es kormányfőcsere a ciklus közepén volt, most viszont – amennyiben nem oszlik fel a parlament – már csak alig egy év van hátra az új országgyűlési választásokig.

Az MSZP politikai megújulása az elmúlt 7 évben alapvetően Gyurcsány Ferenchez volt köthető, viharos gyorsasággal építette fel saját és az „új baloldal” karakterét, dinamizálva ezáltal a jobboldali nyomás alatt szétzilálódott baloldalt. A mostani megújítási kísérletnél a

miniszterelnök azonban a huszonnegyedik órában döntött, így kérdéses, hogy a hátralévő idő elegendő lesz-e arra, hogy valamilyen módon kimozdítsa a szocialisták támogatottságát a mélypontról, és egyben bebizonyítsa, hogy a párt képes érdemi módon kezelni a válságot. Az MSZP számára már az is komoly sikernek tekinthető, ha ennek az újításnak köszönhetően elérik, hogy csak kisebb arányú vereséget szenvednek az EP-választáson. Egy relatíve elviselhető nyári kudarc is elegendő lenne ahhoz, hogy elkezdhessék az építkezést. A kulcskérdés ugyanakkor az lesz, hogy újrakötetik-e az MSZP-SZDSZ koalíció, illetve kinek a személye fogja fémjelezni a válságmenedzselést az elkövetkezendő hónapokban.

Hosszú távú befektetés?

A 2004-es váltáshoz képest a szombati történések legszembeütőbb különbsége, hogy a miniszterelnök úgy ajánlotta fel a távozását, hogy egyúttal – még aznap – nyolcvanöt százalékos többséggel két évre ismételtén pártelnökké választották. A két lépés paradox párosítása azt igazolja, hogy Gyurcsány Ferenc hosszú távú politikai ambíciókkal rendelkezik. Mostani hátralépésével saját politikai jövőjébe „ruházott be”, hiszen jól tudja, hogy a kormányfősége mellett lezajló EP-választás kudarcra pártbéli karrierje végének kockázatát is magában hordozta volna. Gyurcsány Ferenc *pártból való politizálása* alkalmat ad számára, hogy stabilizálva pozícióját minden energiáját a párt újjászervezésére és a jobboldal visszaszorítására összpontosítsa. A Fidesz feletti 2006-os diadal bizonyította ezirányú kvalitásait, így az MSZP joggal bízhat abban, hogy ezen a területen – pláne, ha csak erre kell koncentrálnia – kiváltképp sikeres lesz ismét.

A szocialista párt innovációs képességét ugyanakkor jelentősen csorbítja, hogy fölényes többséggel rábólított egy bukott miniszterelnökre, aki pártelnökké választása előtti órákban az ország nyilvánossága előtt elismerte, hogy az elmúlt években elhibázott politikát folytatott. Ennek olyan üzenete is lehet, miszerint a szocialisták valójában nem tudtak újítani, egy kudarcot vallott kormányfőt továbbra is elfogadhatónak tartanak a párt élén. Ez gyengítheti az újításban benne rejlő potencialitást, miszerint valóban radikális váltásra szánta el magát a párt. Adódik a kérdés, hogy aki nem jó miniszterelnöknek, miért jó pártelnöknek? Noha kormányt

és pártot vezetni nem ugyanaz, a közvéleményben az a benyomás alakulhat ki, hogy valójában csak egy hatalomtechnikai jellegű (noha kétségtelenül jelentős) cseréről van pusztán szó.

A válság menedzselése egy Gyurcsány vezette MSZP-vel is igen nehéz lesz. Kétségtelen, hogy valódi innovációt csak a miniszterelnök komolyabb mértékű háttérbe vonulása jelentett volna. A pártelnöki megerősítés ugyanis zöld utat adott ahhoz, hogy a folyamatokat továbbra is a leköszönő kormányfő tartsa a kezében, csak immáron a színpalak mögött. Egyértelmű, hogy a szocialisták régi/új pártelnöke döntő befolyással kíván lenni az új kormányzat politikájára, a válságmenedzselésből eredő közvetlen felelősséget ugyanakkor már nem kívánja vállalni. Mindezek ellenére a miniszterelnök-csere legfontosabb üzenete mindenképpen célba fog érni, miszerint az ország érdekében Gyurcsány Ferenc képes volt lemondani hatalmáról.

Gyurcsány Ferenc ügyesen használta fel érvelésében azt, hogy „elhárította” a személyében fennálló akadályt. A jelenlegi miniszterelnök helyzete ugyanakkor kissé hasonlatos a „béna kacska” szituációhoz. Nem nehezedik már rá a politikai felelősség súlya a maga teljességében, s így élesebb hangot is megüthet, amit például az is kifejez, hogy „nemzeti kormányban” gondolkodik, amelynek tagja lehetne akár ellenzéki politikus is. A miniszterelnök-váltással tehát Gyurcsány Ferenc az MSZP és saját veszteségeit kívánta minimalizálni, ez egyben a miniszterelnök és pártja előremenekülését is jelenti. A szocialisták számára elengedhetetlennek bizonyult, hogy valamilyen módon mérsékeljék a válságkezelés rájuk háruló tetemes felelősségét. Ezzel a lépéssel tehát csökken a rájuk nehezedő nyomás, s a reformretorikában felmerülő egyre keményebb válságkezelő lépéseket immár nem a második Gyurcsány-kormányban kell meglépni (emlékezzünk arra, hogy Gyurcsány Ferenc először „dermesztőnek” nevezte a Reformszövetség javaslatait, majd azoknál is „dermesztőbb” elképzeléseket lebegtetett meg a szocialista párt).

Parlamenti matematika – lehetséges forgatókönyvek

A miniszterelnök-váltás eszközeként a rendszerváltozás óta először kerülhet alkalmazásra a konstruktív bizalmatlansági indítvány.¹ Gyurcsány Ferenc vállalni kénytelen az ebben a formában történő eltávolítását, hiszen csak ezáltal kapcsolható ki a folyamatból az államfő. A jelenlegi fragmentált parlamenti viszonyok közepette, amikor nincs egyértelmű többség a parlamentben, a magyar alkotmányos szabályozásból kifolyólag ugyanis relatíve megnő a mozgástere a köztársasági elnöknek. Ennek a kockázatát vélhetően el fogja kerülni az MSZP.

A miniszterelnökkel szemben benyújtott, új személyt megnevező konstruktív bizalmatlansági indítvány eredményességéhez a jelenlegi parlamenti erőviszonyoknál 193 parlamenti képviselő szavazata szükséges. Az Országgyűlés létszáma ugyanis jelenleg 384 fő, az indítvány minimális sikeréhez pedig a parlamenti képviselők felénél legalább egyel több, azaz 193 főnek a szavazata szükséges.

Pártok	Frakciólétszám
MSZP (Horn Gyula egészségügyi állapota miatt nem aktív képviselő)	188 fő (189 lenne Horn Gyulával)
Fidesz-KDNP	161 fő (138+23 fő)
SZDSZ	19 fő
Függetlenek az MDF megmaradt, kilenc fős volt frakciója korábbi függetlenek (Gyenesei István, Császár Antal, Vas János, Tóth András, Csáky András, Almássy Kornél)	15 fő összesen (9 fő) (6 fő)

Az MSZP-nek összesen 5 képviselőt kell megnyernie a sikeres kormányfőváltáshoz. Amennyiben Gyenesei István miniszter támogatásán túl Császár Antal kormány megbízottra is számíthat a szocialista frakció, még mindig további három képviselő szavazatára lenne szüksége. Elképzelhető, hogy a Tisztelet Társaságához kötődő Vas Jánost vagy az ex-fideszes

¹ A tervezett menetrend szerint az április 5-ei szocialista kongresszuson megerősítik az új miniszterelnök-jelöltet, majd 6-án benyújtják az indítványt, melyről a következő hét keddjén, április 14-én fog szavazni a parlament.

Tóth András is meg tudja szólítani a Gyurcsánytól megszabadult kormány, de ebben az esetben is még mindig hiányzik a „plusz egy képviselő”.² Elvben tehát csak a függetlenek segítségével nem kivitelezhető a csere, ezért az már biztosra vehető, hogy a szocialistáknak mindenképpen meg kell állapodniuk valamelyik kis párttal. A megállapodás szükségessége tehát technikai úton is levezethető, ugyanakkor Gyurcsány Ferenc távozásának felajánlásával eleve ezt a célt kívánta szolgálni.

A parlamenti matematika szabályaiból és a helyzet elemzéséből a következő lehetséges forgatókönyvek képzelhetőek el:

1. MSZP-SZDSZ állapodik meg egy új miniszterelnökről.
2. MSZP-SZDSZ-MDF állapodik meg az új miniszterelnökről.
3. A parlament feloszlata és új választások kiírása.
4. MSZP egymaga javasol új miniszterelnököt.
5. MSZP-MDF megállapodás születik az új miniszterelnökről.
6. Az ellenzéki pártok és a függetlenek megállapodnak egy új miniszterelnök személyében és konstruktív bizalmatlansági indítvánnyal megválasztják.
7. Nagykoalíció alakul.

Az SZDSZ részéről a koalíció újrakötésének eredendő feltétele Gyurcsány Ferenc távozása volt. Ez megvalósult, de a szabad demokraták a válság okán kiegészítették korábbi álláspontjukat a radikális reformok kizárólagos követelésével, ami megnehezítheti a két párt közötti egyeztetést. Az MSZP számára a rendkívül alacsony támogatottsági adatok miatt – a megújulás ellenére is – komoly kockázatot jelent egy erőteljes megszorító politika felvállalása. Ennek ellenére reális esély van egy szorosabb MSZP-SZDSZ együttműködésre, bár az első reakciók azt valószínűsítik, hogy a szabad demokraták inkább csak kívülről támogatnák az új miniszterelnökkel felálló kormányt. Amennyiben ez sikertelen lesz, a szocialisták számára nem lehet ördögtől való gondolat az előrehozott választások lehetősége sem, bízva abban, hogy a Fidesz nem tud kétharmados többséget szerezni.

---

² Csáky András és Almássy Kornél támogatására szinte biztos, hogy nem számíthat az új kormány sem.

A váltás hatása az ellenzék stratégiájára

Egy innovatív politikai lépésre minden helyzetben nehéz kielégítő választ adni a politikai riválisnak, főleg ha az a miniszterelnöki székről történő önkéntes lemondással van összefüggésben. Hatalmi-politikai szempontból a Fidesznek az elsődleges érdeke az lett volna, ha 2010-ig a Gyurcsány vezette kormány folytatja agóniáját, ezáltal felmorzsolva a maradék támogatottságát is. A válságkezelés kényszerében végletekig felőrlődött szocialista kormányzás után, a meghirdetett tabula rasa alapján még a keményebb intézkedések elfogadtatásához is könnyebb lett volna támogatást szerezniük az új ciklusban. Ez a lehetőség most elillant, ami komoly nehézségeket okozhat a Fidesz számára, mert egy új miniszterelnökkel felálló új kormány hatékony válságkezeléssel, nagyobb fokú bizalommal csökkentheti a meglévő társadalmi feszültségeket, ezáltal pedig a két nagy párt közötti tetemes különbséget. Az innováció mindenképpen vissza fog hozni támogatókat a régi/új kormányoknak, kiváltképp, ha az SZDSZ akár formalizált, akár csak külső segítségével létrejön egy stabilabb együttműködés.

Éppen ezért a Fidesz számára már most sem feltétlenül elvetendő lehetőség, ha – az ismételten sikertelen parlamentfelosztási kísérletével szemben – támogatna egy, az ellenzéki pártok által jelölt új miniszterelnököt (amit most az MDF kezdeményezett). Ennek a legfőbb akadálya az lehet, hogy az SZDSZ érdekeltté válhat az MSZP-vel való külső együttműködésben, mert így bekapcsolódhatnak egy megújult, reformelkötelezett kormányzati politikába, elkerülve ezzel az előrehozott választásokat. Ugyanakkor a szabad demokratáknak nem feltétlenül kedvez, ha a rendkívül súlyos gazdasági helyzetben, az EP-választások előtt feladják ellenzékiységüket és közvetlenül felelősséget vállalnak a válságkezelésben. Ez továbbra is nagy kockázatot jelent számukra, mint ahogy a Fidesz számára az, ha bármifajta egyezkedésbe belemegy a parlament felosztása helyett. A fiatal demokraták töretlenül abban bíznak, hogy jelentős előnyük ki fog tartani a választásokig, így politikai különállásuk feladása semmivel sem alátámasztható.

Bármily furcsának is hangzik, a Fidesznek az is kockázatot jelenthet, ha most azonnal át kell vennie a kormányzást³, mert a válságkezelés felelőssége azonnal rá hárul, és kérdéses, hogy megvan-e a mindenre kiterjedő, megfelelően kidolgozott cselekvési programja. Ugyanis bármennyire követelte, nem biztos, hogy számított is arra, hogy akár egy-két hónapon belül valóban átveheti a hatalmat.

A miniszterelnök távozása mindenesetre kifogta a szelet a Fidesz eddigi retorikájából, egyúttal pontot téve a követett politikai stratégia végére. A legnagyobb ellenzéki párt előtt ugyanakkor megnyílik a lehetőség, hogy kiszabaduljon a kizárólag Gyurcsány Ferencre történő összpontosítás politikai csapdájából, bár a pártelnöki megerősítés vélhetően ez ellen fog hatni. Noha az előrehozott választások igénye egyértelműen az egész MSZP felelősségének kihangsúlyozására irányul, a hatékony ellenzéki politikát semmiképp nem fogja szolgálni, ha a kormányfő után immáron a kormánypárt távozása lesz az egyetlen, minden vonatkozásban súlykolt mondanivaló. Ebben a tekintetben tehát újításra kényszerül a Fidesz, melynek révén kénytelen lesz jobban exponálni programját.

Összességében elmondható, hogy Gyurcsány Ferenc lemondása rövid távon magában hordozza annak veszélyét, hogy a pártok a politikai alkudozás közepette túlértékelik a személyi konzekvenciákat, és másodlagossá válnak a gazdasági és társadalmi helyzet megoldásának konkrétumai. A konstruktív bizalmatlansági indítvány (relatív) hosszú távú sikeréhez ugyanakkor nem elegendő csupán a személyben megállapodni, hanem hatványozottan kell koncentrálni egy hatékony válságkezelő program megalkotására.

A kormány válságkezelésével való bárminemű „közösködés” mind az SZDSZ-re, mind az MDF-re visszaüthet, hiszen osztoznának a felelősségben. Ugyanez elmondható lenne a Fideszről is, ha netán verbális segítséget nyújtana. Az MSZP érve a konstruktív szisztéma alkalmazása mellett (az előrehozott választások ellenében) az, hogy nem lehet a válságkezeléssel késlekedni, nincs idő arra, hogy megvárjuk egy választások utáni új kormány megalakítását. A Méltányosság Politikaelemző Központ szerint az elkövetkezendő

---

³ Erre van esély, amennyiben az MSZP felmérései alapján úgy látja, hogy a Fidesz nem tud kétharmadot szerezni és veszteségeinek extra mértékű minimalizálása szempontjából hajlandó még a mostaninál is előbbre menekülni.

hónapokban feltétlenül szükség van konkrét válságkezelő intézkedések foganatosítására. Ehhez elengedhetetlen, hogy arra az időre, amíg biztonsággal ki nem lehet írni (akár az előrehozott) választásokat, minden parlamenti párt – kiváltképp a Fidesz-KDNP – a politikai történésektől függetlenül, a válságra tekintettel valóban konstruktív magatartást tanúsítson. Értve ezalatt, hogy az új kormány felállása után nem gördíthet parlamenti akadályt a létrejövő új válságkezelő program legfontosabb (akár kétharmados) intézkedései elé. Noha az ezzel járó felelősség vállalása politikai szempontból nem biztos, hogy kifizetődő, totális destruktivitásával egy későbbi esetleges jobboldali kormányzat jövője alatt is vágja a fát. A legnagyobb ellenzéki pártnak kettős, egymással szembenálló érdeke van. Egyfelől tehát – saját kormányzati időszakának megalapozására is tekintettel – a kialakult helyzet mihamarabbi normalizálódása valójában ugyanolyan fontos számára, mint a szocialistáknak. Másfelől viszont ahhoz, hogy a jelenlegi magas társadalmi támogatottsága a parlamenti erőviszonyokban is realizálódjon, minél hamarabb előrehozott választásokra van szüksége. Utóbbit a népszerűség esetleges csökkenésétől való félelem most mindennél fontosabbá teszi, ezért a dilemma feloldása egyelőre várat magára.